

УДК (378.147:004.9) (07)

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ В АГРАРНОМУ ВНЗ

*Григоренко О.В., доц., к.т.н., Загорко Н.П., доц., к.т.н.,
Таврійський державний агротехнологічний університет, каф. ТПЗПСГ
тел.: (0619) 44-81-03*

***Анотація.** У статті проаналізовані сучасні теоретичні підходи до інтерактивного навчання, наведені форми та методи інтерактивного навчання та визначена роль викладача в цьому процесі, встановлені технології та умови застосування інтерактивних форм навчання в аграрному ВНЗ.*

***Ключові слова:** вищий навчальний заклад (ВНЗ), інтерактивна форма навчання, фасилітація, ефективність навчання, творча діяльність, професійне самовизначення.*

Зростаючі матеріально-технічні потреби випереджають сьогодні процеси соціальної і психологічної зрілості студентської молоді, їх здатності до ведення діалогу, культури комунікацій, активного самопізнання і самовираження. У зв'язку з цим, змінюються характер і функції вищої освіти: вона повинна не лише передати знання, сформувані вміння, але і розвинути здібності до самовизначення, підготувати майбутніх фахівців до самостійних дій, навчити нести відповідальність за себе і свої вчинки.

Здатність викладача розкрити внутрішні резерви студента, використовуючи в навчанні інтерактивні форми, може забезпечити конструктивні зміни в освітньому процесі, допомогти молодій людині оцінити свої здібності і можливості, правильно визначити своє місце в житті і відкрити йому шляхи для здійснення повноцінної професійної кар'єри.

Теоретичні підходи до інтерактивного навчання, що мають глибокі історичні корені, привертати увагу багатьох учених [1-6]. Їх цікавила як психологічна сторона проблеми – питання активності людини, активізації його навчально-пізнавальної діяльності. Проте, в практиці навчання, їх розробки не набули широкого поширення як з об'єктивних причин історичного розвитку, так і у зв'язку з відсутністю ефективних, технологічних прийомів і методів практичної реалізації. У теоретичному плані інтерактивне навчання стало розглядатися як мета, до якої слід прагнути при розробці технологій і концепцій навчання. Ситуація багато в чому змінилася з моменту застосування форм інтерактивного навчання: їх становлення і розвиток йшли, в основному, через викладацьку практику, шляхом спільного використання групової динаміки, формування соціальних і поведінкових навичок у поєднанні з широким застосуванням управлінських і імітаційних ігор [1].

Сьогодні, в процесі розвитку і поширення форм інтерактивного навчання, намітилися серйозні недоліки: слабка розробленість теоретичних основ використання форм і методів інтерактивного навчання; недостатнє методичне

забезпечення застосування інтерактивного навчання у ВНЗ; відсутність комплексного використання різних форм, засобів і методів інтерактивного навчання в органічному поєднанні з традиційними; слабка включення викладачів, адже інтерактивне навчання залишається для них сферою передового педагогічного досвіду. Внаслідок цього, створення концептуальних основ інтерактивного навчання – об'єктивна необхідність сьогодення.

Таким чином, можна зазначити протиріччя: з одного боку – потреба ВНЗ в застосуванні інтерактивних форм навчання студентів, з іншого боку – відсутність теоретичного обґрунтування моделі, технології та умов застосування інтерактивних форм навчання в аграрному ВНЗ.

Залежно від рівня пізнавальної активності в навчальному процесі розрізняють пасивне і активне навчання. При *пасивному навчанні* студент, що навчається, виступає в ролі об'єкта навчальної діяльності: він повинен засвоїти і відтворити матеріал, котрий передається йому викладачем або іншим джерелом знань. Звичайно це відбувається при використанні лекції-монологу, читанні літератури. Особи, що навчаються, при цьому, як правило, не співробітничать один з одним і не виконують яких-небудь проблемних, пошукових завдань.

При *активному навчанні* слухач більшою мірою стає суб'єктом навчальної діяльності, вступає в діалог з викладачем, активно бере участь в пізнавальному процесі, виконуючи творчі, пошукові, проблемні завдання. Здійснюється взаємодія тих, що навчаються, один з одним при виконанні завдань в парі, групі.

Одним з сучасних напрямів "активного навчання" є *інтерактивне навчання*. У вітчизняній педагогічній літературі воно поки що недостатньо описане, отже, розглянемо його детальніше.

Найчастіше термін "інтерактивне навчання" згадується у зв'язку з інформаційними технологіями, дистанційною освітою, використанням ресурсів Інтернету, а також електронних підручників і довідників, роботою в режимі онлайн [2, 6]. Сучасні комп'ютерні телекомунікації дозволяють учасникам вступати в "живий" (інтерактивний) діалог (письмовий або усний) з реальним партнером, а також роблять можливим "активний обмін повідомленнями між користувачем і інформаційною системою в режимі реального часу". Комп'ютерні навчальні програми за допомогою інтерактивних засобів і пристроїв забезпечують безперервну діалогову взаємодію користувача з комп'ютером, дозволяють учням управляти ходом навчання, регулювати швидкість вивчення матеріалу, повертатися на більше ранні етапи і тому подібне.

Інтерактивне навчання припускає відмінну від звичної логіку освітнього процесу: не від теорії до практики, а від формування нового досвіду до його теоретичного осмислення через застосування. Досвід і знання учасників освітнього процесу служать джерелом їх взаємонавчання і взаємозбагачення. Ділячись своїми знаннями і досвідом діяльності, учасники беруть на себе частину навчальних функцій викладача, що підвищує їх мотивацію і сприяє більшій продуктивності навчання. Інтерактивна модель навчання найбільш ефективна в додатковій

професійній освіті, неформальному утворенні дорослих, оскільки дорослі мають великий життєвий і професійний досвід.

При інтерактивному навчанні викладач виконує функцію помічника в роботі, одного з джерел інформації. Центральне місце в його діяльності займає не окремий студент як індивід, а група взаємодіючих студентів, котрі стимулюють і активізують один одного.

Форми і методи інтерактивного навчання можна розділити на:

- *дискусійні*: діалог, групова дискусія, розбір ситуацій з практики, аналіз ситуацій морального вибору та ін.;

- *ігрові*: дидактичні і творчі ігри, у тому числі ділові (управлінські) ігри, ролеві ігри, організаційно-діяльні ігри;

- *тренінгові* форми проведення занять (комунікативні тренінги, тренінги сенситивності), котрі можуть включати дискусійні і ігрові методи навчання [5, 6].

Таким чином, технологія впровадження та реалізації інтерактивних форм навчання в аграрному ВНЗ має бути поетапним, логічно побудованим використанням форм інтерактивного навчання від найбільш простих до найбільш складних і включати: освоєння ігрових процедур і прийомів за допомогою введення їх в практику проведення занять, що реалізуються в традиційній формі; розширення використання на заняттях ігрових ситуацій, елементів дискусій, проведення в ігровій формі заліків, захистів курсових робіт і проектів, лабораторних робіт; адаптація дидактичних ігор і введення їх в навчальний процес у вигляді практичних занять, залікових занять, використання на спецкурсах; адаптація і використання навчальних ділових ігор; цільова розробка унікальних дидактичних і ділових ігор, ігрових ситуацій і окремих прийомів.

Ефективність застосування інтерактивних форм навчання в аграрному ВНЗ повинна забезпечуватися реалізацією наступних умов: створення діалогічного простору в організації навчального процесу; використання принципів соціально-психологічного навчання в навчальній і позанавчальній діяльності; моніторинг особових особливостей і професійної спрямованості студентів; формування психологічної готовності викладачів до використання інтерактивних форм навчання, спрямованих на розвиток внутрішньої активності студентів.

Вибрані і систематизовані критерії ефективності інтерактивних форм навчання: задоволеність професійною підготовкою; рівень засвоєння знань; якість професійних знань, умінь; навчена; пізнавальна активність; особова активність; критерій індивідуально-особового розвитку;

Організація занять з використанням технології інтерактивного навчання при виборі форм і методів вимагає орієнтації на дидактичні цілі і завдання заняття, а також обліку: чисельності студентів, місця, часу, умов проведення і контингенту учасників.

Застосування інтерактивних форм навчання в аграрному ВНЗ буде ефективним, якщо:

- зміст інтерактивного навчання відбирається в двох площинах: навчальної дисципліни і майбутньої професійної діяльності, з урахуванням організаційних,

комунікативних і інших специфічних особливостей студентів, так, що теоретичне знання в процесі інтерактивного навчання стає осмисленим, студент розвивається і як фахівець, і як член суспільства;

- системотворними чинниками при підборі форм і методів інтерактивного навчання виступає здатність до організації, комунікації, самоорганізації, кожен з них, з одного боку, дозволяє вирішувати цілком певну задачу в навчальному процесі, а з іншої – доповнює собою інші форми і методи, що дозволяє досягти сукупного повчального ефекту;

- викладач знаходиться у позиції фасилітатора;

- в умовах інтерактивних форм навчання рефлексія здійснюється на основі діалогового, полілогового спілкування, що сприяє корекції колективного мислення і сприйняття студентів [5, 6].

Під інтерактивними формами навчання ми розуміємо таку організацію навчального процесу студентів, при якому викладач знаходиться у позиції фасилітатора в процесі активної взаємодії студентів з учбовим матеріалом, між собою і з викладачем. Викладач-фасилітатор (як на вербальному, так і на невербальному рівні) сприяє підвищенню самооцінки учня, вселяє упевненість у своїх силах, що в майбутньому допоможе студентові самовизначитися і самореалізуватися в соціумі. Педагогічна фасилітація розглядається нами як процес позитивного впливу педагога на свідомість і поведінку студента, внаслідок якого підвищується продуктивність розумової діяльності, активізуються позитивні емоції і почуття, що проявляються в моральних вчинках.

Доведено, що активізація навчання на заняттях в інтерактивній формі пов'язана з формуванням позитивної мотивації до навчання і визначена залежність розвитку студентів, якості засвоєння професійних знань від застосовуваної педагогічної технології і психологічних якостей особи студента і викладача [2, 3, 4].

Висновки. В результаті дослідження виділені наступні умови для реалізації інтерактивного навчання: адаптація (формальна, соціальна, дидактична), зміна відношення до матеріалу, що вивчається, використання принципів соціально-психологічного навчання (причому кожен принцип в цій ситуації має певну специфіку), психологічна готовність викладачів і, передусім, зняття бар'єрів взаємодії із студентами; ефективність інтерактивних форм навчання буде вища у тому випадку, якщо проводиться аналіз кожного етапу заняття, його зміст і цей процес охоплює усіх студентів групи у формі самоконтролю. На об'єктивність отриманих результатів впливатиме моніторинг особових особливостей і пізнавальної активності студентів; необхідно проводити зрізи у вигляді тестів, контрольних робіт, для визначення рівня засвоєння знань, навчання студентів; для того, щоб критерії були ефективні, потрібне емоційно-ціннісне сприйняття і досвід творчої діяльності студентів.

Отже, результатом використання інтерактивних форм навчання має бути: підвищення ефективності навчання; інтенсифікація процесу навчання; активізація процесу навчання, з метою зробити його більше творчим, захоплюючим, таким, що підвищує зацікавленість тих, що навчаються; передача досвіду творчої діяльності і її

емоційно-ціннісного сприйняття в контексті майбутніх професійних стосунків, розвиток і становлення самосвідомості, ділових і особових якостей, забезпечення професійного самовизначення, соціально-психологічній адаптації майбутніх фахівців аграрного виробництва.

Список літератури

1. Абрамова Г.С. Деловые игры: теория и организация (руководство практического психолога) / Г.С. Абрамова, В.А. Степанович. – Екатеринбург: Деловая книга, 1999. – 169 с.
2. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / Абульханова-Славская К.А. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
3. Авалуева Н.Б. Критериальный подход к оценке эффективности воспитательной деятельности педагога. Автореф. дис. канд. пед. наук / Н.Б. Авалуева. – СПб, 2003. – 22 с.
4. Айзенк Г.Ю. Интеллект: новый взгляд / Айзенк Г.Ю. // Вопросы психологии. – 1995. – №1. – С. 23-31.
5. Добрынина Т.Н. Педагогические условия применения интерактивных форм обучения в педагогическом вузе. Дис. канд. пед. наук / Татьяна Николаевна Добрынина. – Новосибирск. – 2003. – 196 с.
6. Ступина С.Б. Технологии интерактивного обучения в высшей школе: Учебно- методическое пособие / Ступина С.Б. – Саратов: Издательский центр «Наука», 2009. – 52 с.

REALIZATION of INTERACTIVE FORMS of STUDIES is in AGRARIAN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

Grigorenko O.V., Zagorko N.P.

In the article was analysed the modern theoretical going is near interactive studies, resulted forms and methods of interactive studies and certain role of teacher in this process, set technologies and terms of interactive studies forms application in agrarian higher educational establishment.